

Περὶ τὸ αὐτὸ μνημεῖον εὐρέθησαν συγχρόνως δύο προτομὴ ἀγάλματων ἐκ Παρίου μαρμάρου, ἀπεικονίζονται, ὡς ἐκ τῆς φυσιογνωμίας εἰκάζω, Ῥωμαίους ἀμφότεραι δὲ εἰσὶν ὀλοσχερεῖς ἀλλ' ἔχουσι τὰ πρόσωπα ὀλίγον ἐφθαρμένα ὡς ἐκ τῆς χημικῆς μάλλον ἐνεργείας τῆς ἐν ἡ ὑπάρχον τεθαμμέναι θηραϊκῆς γῆς. Μὲ ὅλην ὁμως τὴν φθορὰν ταύτην ἢ μία ἐξ αὐτῶν δὲν εἶναι εὐκατακρόνητος. Εὐρέθη ὡσαύτως καὶ μαρμαρινὸς τις κεφαλὴ γυναικείου ἀγάλματος, οὗ τὸ σῶμα κεῖται πιθανῶς εἰσέτι ὑπὸ τὴν γῆν, πλὴν ἐκ τῆς κεφαλῆς οὐδὲν φαίνεται ἄξιον λόγου· ἀνεκαλύφθη πρὸς τούτοις καὶ ἕτερον μαρμαρινὸν ἀγαλμα παριστῶν σιμνοτάτου ἤθους γυναῖκα τὸ φυσικὸν ἔχουσαν μέγεθος. Πιθανῶς πάντα τὰ ἀγάλματα ταῦτα ἴσταντο ἐπὶ τοῦ μνημείου, καὶ βεβαίως εἰσὶ τὰ ἀφομοιώματα τῶν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς μνημονευομένων. Ἴσως δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μνημείου ὑπῆρχε καὶ ἀφομοίωμα ζώου τινός, καθότι ἐπὶ τῆς τελευταίας καὶ προτελευταίας τῶν ὀριζονταίων πλακῶν, φαίνονται ἐγκεχαρταμένα ἴχνη τινά, καὶ ἰδίως ποδὸς ἵππου. Τούτων δὲ πάντων ἂν ἐπιτύχω ἀκολούθως νὰ λάβω τὰ ἀντίγραφα θέλω εὐχαρίστως διαβιβάσαι πρὸς τὴν ἐντιμὴν ταύτην Ἀκαδημίαν. (*).

Ἐν τοσούτῳ ὑποβαίνομαι κλπ.

Ἐν Θήρῃ τὴν 19 Ἰουλίου 1856. Ε. Π.

I. ΔΕ-ΚΙΤΑΛΛΑΣ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΣΤΡΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

Ἀπὸ τοῦ 1832 μέχρι τοῦ 1855.

Τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν ἀθύπαρκτον, οὕτως εἰπεῖν, ἀνευ οὐδεμιᾶς συνδρομῆς, διατηρούμενον ἐν τοῖς στοιχείοις αὐτοῦ, ἐν τῇ φύσει αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνος ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, μετὰ μακρὰν ἐν δοκιμασίαις ζωὴν (**)

(*) Θέλει ἑαυτὸς δηλοποιεῖται καὶ αὐτὰ διὰ τῆς Πανθώρας, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς ἑποικίας ἐπιμαίωσα ἐνταῦθα τὰς προαναφερομένης σχετικῆς ἐπιγραφῆς.

(**) Τὴν ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας μέχρι τῆς ἐκατονταετηρίδος ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ, παχύτερον καλύπτει σκότος· νὰ παραδειχθῆ τις ὅτι ὡς πεμφθῆ διεφθάρη καὶ κατὰ τὸ μέγα ναυάγιον τοῦ ἔθνους συνεκωλύθη καὶ τοῦτο πρὸ τῶν τεχνῶν τοῦ Βυζαντίου, εἶναι ἀπίθανον καὶ τολμηρὸν· διότι ἐπὶ μακρὸν εἰτέτι χρόνον θάλασσα Ἑλληνικὴ ὑπῆρχον, καὶ ἡ παντελής τῆς Ἑλλάδος κατάκτησις ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν βραδύτερον συνεπληρώθη· διότι ἱκανὸν χρόνον ἡ ἔθνη ἐνόησε, καὶ τοι κερματισμένη, διετηρεῖτο καὶ μάλιστα ὑπὸ τὰ ζῆνα τυχεδωκτικῶν σκλ-

τίσαν καὶ ἀνδρωθῆν ἐπὶ τῶν Ἰσπανικῶν, Γαλλικῶν καὶ Ἰταλικῶν πολέμων, προήχθη ἐν βραχυτάτῳ διαστήματι χρόνου εἰς τὴν ἰσχὺν ἐκαίνην, εἰς ἣν τὸ εὔρειν ἢ πρώτη φωνὴ τῆς Ἑλλάδος, ἀναζητούσης τὰ δικαιώματά της. Ἐκτοτε λαμβάνει νέαν γενεάν, ἢ ὑπερξίς του ἔκτοτε ταυτίζεται μὲ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἧς στρεβτοὶ ἀπειράριθμοι ἐπατίθεντο, τὰς δὲ θαλάσσας στόλοι γεγενηκότες διέσχίζον. Αὕτη εἶναι ἡ ἐποχὴ τοῦ 1821. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς λοιπὸν ταύτης τὸ ναυτικὸν μας κέκληται νὰ ὑπερτείσῃ τὴν πατρίδα, τὸν κόσμον, τὴν ἱστορίαν, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὸ ναυτικὸν μας νέας σελίδας πλήρεις δόξης εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν ἐκτέθησθε.

Ἡ ἔρευνα, ὅποιον τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς, ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας μέχρι τοῦ 1821 καὶ ἐντεῦθεν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, εἶναι ἔργον ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ναυτικὴν ἱστορίαν ἀνήκον, περὶ οὗ μετὰ τοσαύτης ἐμβριθείας καὶ πολυμαθείας ἐνησχολήθη καὶ ἔγραψεν ὁ Θεατὴς τῆς Ανατολῆς (Le spectateur de l'Orient), καὶ εἰς ὃ συνεχῶς ἐπανῆλθεν ἡ τοσαύτας εὐεργεσίας εἰς τὸ Πανελλήνιον ἀπονεύμασθαι *Πανθώρα*. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ κατὰ μέρη τινὰ ἐπίδοσις καὶ πρόδοσις τῆς ναυτιλίας μας δὲν δύναται νὰ χωρισθῆ τῆς γενικῆς αὐτῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου ἐφ' ἧς ἔσχε ἐπιβροχὴν τινα, οὐδὲ συμφέρει νὰ μὲνῃ ἄγνωστος εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον, ἐνομήσαμεν καθῆκον ἡμῶν νὰ ἀναπληρώσωμεν κατὰ

πύρα, ὑπὸ τὰ ἑποικία ὑποθέτω ὅτι κατετάσσεται φυσικῶς καὶ τὸ ναυτικόν. Οἱ λαοὶ τοῦλάχιστον τῆς Ἑλλάδος αἰετοὶ κατὰ τῶν βαρβάρων μετ' αὐτῶν συνμάχου, καὶ οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ ἐξαίρεσθ τις τοῦ ἔθνους τούτου αἰσθητικῶς τοῦ ναυτικοῦ, αἰσθητικῶς γενικῶς χρησιμεύοντος καὶ ὡς δείγμα τῆς διατηρήσεως τῆς ἐθνικότητος τοῦ Ἑλλήνος, διὰ παντὸς μένου καὶ ἐν πικρῇ χρόνῳ διηκμαρτυρούμενον κατὰ τῆς ἀρπαγῆς, καὶ τὴν διαπραχτήρησίν του ἐν αἰσθητικῇ χαράσσοντος εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου. Ἄλλως τε ἐπὶ Σουλταμάν Σελίμ τοῦ Β', εἰς τὴν περιφανῆ ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίαν τῆ 1571, Ἑλληνικὰ πλοῖα συνεκωλύθησαν τοῖς Ἐννεοῖς, οὐδὲ δύναμεθα νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ Β'. πλοῖα Ἑλληνικὰ δὲν ὑπερέτεσαν τὸν ἀγῶνα ὡς φορτῆγὰ κἂν, ὅποτε ἡ Ἑλλὴν τῆς στερεῆς ἐσφάλατο καὶ ἐσφάλα τὸς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος του. Ὁ χερσαῖος Ἑλλὴν ἐστερήθη κατὰ τοῦ ἵππου, τοῦ βοός, τοῦ ἀρόστρου του; διατί ἄρα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ ναυτικὴ ἀπώλεια τὸ πλοῖόν του ἢ ἀπολέσας αὐτὸ δὲν τὸ ἀνέκτησεν ἴσως κατετίθειν τοῦ πρώτου; Ἐντεῦθεν τακμαίρεται ὅτι τὸ ἡμέτερον ναυτικὸν ὀλοσχερῶς δὲν ἐξέλειπεν, ἢ δὲ κατὰ τὸν αἰῶνα ἐμπροσθίς του εἶναι δίκαιον καὶ ὀρθὸν νὰ θεωρηθῆ ὡς αἰετὰ τῆς ἀνευ διακοπῆς ὑπάρξεώς του, ὑπάρξεως σκληρῆς· δύναται τις νὰ εἴπῃ, ἀνευ πρῶτοντος, μὲ πρὸς τὸ ὅποιον ἔρχετο, οὐχὶ δὲ καὶ ἀνευ μέλλοντος. Τὸ μέλλον οὐδέποτε ἐγκατέλειπε τὸν Ἑλλήνα, ἢ ἐλπίς αὐτῶν διετήρη καὶ ἀνεξωπύρει τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ του πνιγόμενα αἰσθητικῶς, τὴν δὲ ἰσχυρὰν πεποιθήσιν τοῦ Ἑλλήνος μαρτυροῦνται τὰ ἄρα τῆς Ἑλλάδος, ἡ πίστις καὶ οἱ μάρτυρές της. Τὴν ἀρχὴν ταύτην νομίζω φυσικώτερον καὶ δικαιοτέρων νὰ παραδεχθῶμεν παρὰ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν τρεῖς καὶ ἔμισον αἰῶνας δὲν ὑπῆρχεν ὀλοσχερῶς, καὶ ὅτι αἱ ὀλίγα ἄλλοι ὡς ἐκ θύματος ἄμα ἐκράχθησαν τῶν Γαλλικῶν, Ἰσπανικῶν καὶ Ἰταλικῶν πολέμων εἰς τέσσα μεταποικηθέντα πλοῖα, καὶ ταῦτα νὰ ὄσιν ἔτοιμα καὶ πρὸς τοιαύτους πλοῖα παρεσκευασμένα.

τὸ δυνατόν τὸ κενὸν τοῦτο. Ἀποκλειστικῶς ἀρα θὰ ἀσχοληθῶμεν ἐπὶ τῶν ζητημάτων, ὁποῖον τὸ ναυτικὸν μας ἐγένετο κατὰ τὰς περιστάσεις ἡγεγονίας, θὰ ἐξετάσωμεν τὴν κατὰ μικρὴν ἀνάπτυξιν του ἀπὸ τοῦ 1832 μέχρι τῆς σήμερον, ὅτε πασῶν τῶν ναυτιλιῶν ἐκράτησε συλλήβδην, καὶ συγχρόνως, ἂν μᾶς ἐπιτραπῆ, θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ὑποδείξωμεν τίνος σπουδαιότητος ὁ πλοῦς τοῦ Ἰστροῦ διὰ τοὺς ναυτικούς ἡμῶν, ὁποῖον τὸ μέλλον του, πῶς τοῦτο συνδέεται μὲ τὴν Ἀνατολήν, καὶ ἐπὶ τέλους ποῖον τὸ ἔργον ὃ κέκληται μόνη ἢ ἡμετέρα ναυτιλία καὶ οὐδεμίᾳ ἄλλῃ νὰ ἀναπληρώσῃ. Θὰ ἀνατρέξωμεν δὲ καὶ εἰς τὰς ἄλλας ναυτιλίαις, θὰ ἀντιπροσέσωμεν πρὸς τὴν ἡμετέραν τὰς προόδους ἐκάστης, ὅπως ἐντεῦθεν παρισθῶμεν συμπεράσματα τινα, ἀληθείας τινὰς ἱκανὰς νὰ πείσωσι πάντα, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν δὲν ἀνέχεται ἀνταγωνισμὸν, παλαίει, κατισχύει, καὶ καταβάλλει τὸν ἀντίπαλον.

Ὁ Ἕλληνας κατὰ θάλασσαν εἶναι μέγας καὶ πολυμιτις δαίμων· ἡ θάλασσα εἶναι τὸ στοιχεῖόν του, ἡ κοιτίς του. Δύο δὲ ιδιότητες ἐπικρατούσας σήμερον ἔχει τὴν τοῦ νέου καὶ τὴν τοῦ ἐμπορίου. Διὰ τῆς πρώτης ἔχει τὴν γενετείραν του, διὰ τῆς δευτέρας τὸν κόσμον, τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. Τὰ δύο ταῦτα μέσα του εἰσὶν αἱ δύο τοῦ Ἑλλήνος ἀρτηρίαι· αὐτὰ ἐπομένως πρέπει οὐσιωδῶς ν' ἀπασχολῶσι τὸ πνεῦμα τῶν παιδαλιουχοῦντων τὸ μικρὸν σκάφος τῆς μεγάλης Ἑλλάδος· καὶ τὸ ἐμπόριον ὀφείλομεν παντὶ σθένει νὰ προστατεύσωμεν καὶ ἐπεκτείνωμεν, εἰσάγοντες αὐτὸ ὅπου εἰσαγωγίμων δύναται νὰ ᾖ, τὴν δὲ ναυτιλίαν μας, ἀφίοντες εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς τάσιν πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν, νὰ ἀνατρέφωμεν μόνον ἐπιμελῶς καὶ μετὰ μεγίστης φρονήσεως· ὅπως ἀνδρωθῆ ἐντὸς τῶν στοιχείων ἐκείνων τὰ ὅποια ὑπόσχονται τὸ μαγικεῖον της, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι ἡ ἐσπευσμένη καὶ ὑπὲρ φύσιν ἀνάπτυξις συνήθως εἰς μακρᾶσμὸν μεταπίπτει. Τίνων ἤδη ἡ ναυτιλία μας παρ' ἡμῶν δεῖται, δὲν εἶναι ἴσως ἔργον ἡμέτερον· ἀλλὰ, ἐπιχειρήσαντες ἅπαξ περὶ ναυτιλίας νὰ γράψωμεν, καὶ φρονοῦντες ἐν τῷ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντι ἡμῶν, ὅτι οἴανδ' ἄποτε γνώμην ἔχομεν, πρέπει νὰ τὴν ἐκφέρωμεν ἀφίοντες τοὺς ἄλλους νὰ κρίνωσι τὸ λυσιτελές ἢ μὴ, θέλωμεν πράξει ἀκολουθῶν τούτο. Ἐνταῦθα ἀρκούμεθα μόνον νὰ ἀνακαλέσωμεν τὴν ἀρχὴν σοφοῦ τίνος ξένου οὐχὶ ἀγνώστου, ὅτι ἄνευ τῆς εἰλικρινοῦς συμπράξεως τῶν πολιτῶν ὀφειλόντων ἴδια νὰ νομίζωσι τὰ ἐλλείμματα τοῦ ἔθνους των, ἢ κυβέρνησαι βραδέως ἢ ὀλίγον θὰ συντελέσῃ.

Ὡς δὲ περὶ τῆς ναυτιλίας τῆς κατὰ τὸν Ἰστρον, οὕτω νομίζω ἀναπόφευκτον νὰ εἶπω τι ἐν παρόδῳ καὶ περὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου τοσχύτην σημαντικότητά ἐχοντος.

Κ. Ι. ΖΑΜΑΝΗΣ.

(Λοιδοθεῖ).

ΔΙΑΦΘΟΡΑ.

— ❦ —

ΚΑΡΟΛΟΣ Ε΄. ΚΑΙ ΔΟΝ ΚΑΡΟΛΟΣ. Κάρολος ὁ Ε΄. ἀποχωρήσας εἰς Ἰσπανικὴν τινα μονὴν ὅπως διανύσῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του, δὲν ἀπηνήθη ἐντελῶς τὰς τοῦ βίου μερίμνας· διότι ἐφρόντιζε πάντοτε περὶ τῶν ἀφορώντων τὴν οἰκογένειάν του. Ἐπιθυμῶν νὰ γνωρίσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐγγόνου του δὸν Καρόλου, τοῦ θανατωθέντος μετέπειτα ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Β΄, συνείθιζε νὰ συνδιαλέγηται μετ' αὐτοῦ ἐνῷ μόλις ἦτο εἰσέτι δεκαετής. Ἠγάπα δὲ νὰ διηγῆται πρὸ πάντων τὰς κυριώτερας τοῦ βίου του πράξεις, ὅπως ἴδῃ ὁποῖαν ἐντύπωσιν ἤθελον προξενήσῃ εἰς τὸν νέον πρίγκηπα. Ὁ δὸν Κάρολος ἠκοῦάζετο τότε μετὰ προσοχῆς. Μίαν τῶν ἡμερῶν ὁ αὐτοκράτωρ εἶπε πρὸς αὐτόν·

— Λοιπὸν, τέκνον, πῶς σ' ἐράνησαν τὰ συμβεβηκότα μου; κρίνεις ἀξίου ἀνδρὸς τὴν διαγωγὴν μου;

— Πάντα ταῦτα καλῶς ἐπραξες, ἀπεκρίθη ὁ πρίγκηψ, ἀλλ' ἐν μόνον ἀποδοκιμάζω.

— Τὸ ποῖον; ἠρώτησε Κάρολος ὁ Β΄.

— Ὅτι φοβηθεῖς τὸν δοῦκα Μαυρίκιον ἐφυγες ἐκ τοῦ Ἰνσέρουκ.

— Ἀλλὰ τοῦτο συνέβη ἀκουσίως μου, ἀπεκρίθη ὁ αὐτοκράτωρ· διότι ἐπέπεσαν ἀνελπίζτως κατ' ἐμοῦ, ἐνῷ δὲν εἶχον εἰμὴ μόνον τοὺς σωματῶν λακὰς μου.

— Ἐγὼ ὁμῶς, ἀπεκρίθη ὁ δὸν Κάρολος, δὲν ἤθελον ἀναχωρῆσαι.

— Καὶ ὁμῶς ἔπρεπε ν' ἀναχωρήσω, ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀντισταθῶ.

— Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, ποτὲ δὲν ἤθελον φύγει, ἐπανέλαβεν ὁ πρίγκηψ.

— Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ μείνω ὅπως μὲ συλλάβωσι; θὰ ἦτο τότε μεγάλη ἀρροσύνη, δι' ἣν ἤθελας μὲ κατακρίνει πολὺ περισσότερον.

— Ἐγὼ ὁμῶς δὲν ἐρευγον· ἀπήντησεν ὁ νέος πρίγκηψ.

— Εἶπέ μοι λοιπὸν τί ἤθελες πράξει εἰς τοιαύτην περίστασιν; καὶ ὅπως σ' εὐκολύνω περισσότερον εἰς τὴν ἀπάντησιν, σὲ ἐρωτῶ, τί ἤθελες ἤδη πράξει ἐὰν διέττατον τοὺς ὑπιδέτας νὰ σὲ διώξωσι;

— Τί ἤθελον πράξει; ἐπανέλαβεν ἐντόνως ὁ δὸν Κάρολος· δὲν θὰ ἐρευγον παντάπασι.

Θαυμάσας ὁ αὐτοκράτωρ τὴν σταθερότητα του τὸν ἐνηγκλίσθη περιπαθῶς καὶ πολὺν καιρὸν ἀκούων μετέπειτά τι περὶ αὐτοῦ ἐμειδία.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ. Ὁ Κ. Κάρολος Ποτίνος περὶ οὗ καὶ ἄλλοτε ὠμίλησεν ἡ Παιδῶρα δημοσιεύσασα καὶ τινα ἔργα αὐτοῦ, προτίθεται νὰ δίδῃ τρεῖς τῆς ἐβδομάδος ἢ καὶ περιπλέον μαθήματα τῆς Γαλλικῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, συνιστῶν κλάσεις ὧν ἐκάστη θέλει συγκροτεῖται ἐξ ὀκτώ ἢ δέκα μαθητῶν.